

DZIEJE NAJNOWSZE

KWARTALNIK

POŚWIĘCONY

HISTORII

XX WIEKU

1 – 1974

W zeszycie 1/1974 publikują swe prace m.in.:

Marcin Czerwiński, dr, Instytut Filozofii i Socjologii PAN

Wojciech Giełżyński, redaktor „Polityki”

Władysław Lech Karwacki, doc. dr hab., Instytut Historii PAN

Stefan Żółkiewski, prof. dr, Instytut Badań Literackich PAN

Tomasz Szarota, dr, Instytut Historii PAN

Krzysztof Gawlikowski, dr, Instytut Historii PAN

Krystyna Dembińska, mgr, doktorant, Instytut Historii PAN

Hanna Jędruszczyk, doc. dr hab., Instytut Historii PAN

Henryk Wisner, doc. dr hab., Instytut Krajów Socjalistycznych, PAN

Krzysztof Dunin-Wąsowicz, prof. dr, Instytut Historii PAN

Janusz Pajewski, prof. dr, Instytut Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

DZIEJE NAJNOWSZE

Rocznik VI

1974

1

Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk
Zakład Narodowy im. Ossolińskich
Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk
1974

KOMITET REDAKCYJNY

Jan Borkowski, Marian Marek Drozdowski, Krzysztof Dunin-Wąsowicz, Eugeniusz Duraczyński, Tadeusz Jędruszcak, Piotr Łossowski, Marian Malinowski, Jan Molenda, Zygmunt Mańkowski, Henryk Słabek, Witold Stankiewicz, Jerzy Janusz Terej, Roman Wapiński, Wojciech Wrzeński, Janusz Żarnowski

REDAKTOR

Czesław Madajczyk

SEKRETARZ

Stanisława Lewandowska

Numer przygotował: Janusz Żarnowski

Adres Redakcji

Instytut Historii PAN

Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 31 02 61

Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo Wrocław, Oddział w Warszawie. 1974. Wyd. 1. Nakład 1000 egz. Objętość: 25,20 ark. wyd.; 17 ark. druk. + wkładka; 22,60 ark. A1. Papier druk. sat. kl. III, 70 g 70 × 100 cm. Oddano do składania 11 XII 1973, podpisano do druku 5 VII 1974, wydrukowano w lipcu 1974 roku w Warszawskiej Drukarni Naukowej, Warszawa, ul. Śniadeckich 2. Zam. 863/73 W-121 Cena: 30,— zł

The following text is extremely faint and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a multi-paragraph document, possibly a historical record or a report, but the specific content cannot be discerned.

KAROL FIEDOR

ANTYPOLSKIE ORGANIZACJE W NIEMCZECH (1918—1933)

Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk 1973
Ossolineum, ss. 279

Przedmiotem pracy są istniejące w okresie republiki weimarskiej organizacje i związki paramilitarne, których działalność była wymierzona przeciw państwu i narodowi polskiemu, jego kulturze i tradycjom narodowym. Autor wykazuje, jakim zagrożeniem dla Polski było powiązanie tych organizacji i związków z czynnikami rządowymi Rzeszy i partiami politycznymi w natarczywej propagandzie hasła rewizji granic i krzewieniu irredenty wśród mniejszości niemieckiej w Polsce. Pod względem formalnym praca składa się z dwu części: zasadniczej, omawiającej szczegółowo antypolską działalność organizacji cywilnych i związków paramilitarnych do roku 1933, oraz indeksu z encyklopedycznymi informacjami o prawicowych stowarzyszeniach i związkach działających w tym czasie w Niemczech.

JERZY PABISZ

WALKA KLASY ROBOTNICZEJ WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
W OKRESIE WIELKIEGO KRYZYSU GOSPODARCZEGO

Katowice—Kraków 1972 PWN, ss. 221

Punktem wyjściowym dla autora jest szczegółowa analiza stosunków politycznych, gospodarczych i społecznych województwa śląskiego w latach 1929—1935 oraz liczebność, struktura i stopień zorganizowania śląskiej klasy robotniczej w tym okresie. Wbrew starszym ujęciom w naszej historiografii J. Pabisz ustala na podstawie danych o produkcji i zatrudnieniu, że recesja gospodarcza na Śląsku rozwinęła się nie w 1929 r., lecz w 1930 r. W toku interesującej analizy walk strajkowych śląskiej klasy robotniczej stwierdza, że forma tych walk — w miarę postępującej depresji gospodarczej — zmieniała się: od strajków tradycyjnych po okupacyjne i ich specyficzną odmianę tzw. polskich. Sytuacja gospodarcza i polityczna w kraju, aktywność sił prawicy oraz nacisk faszyzmu niemieckiego po 1933 r. spowodowały, że na Śląsku zaczął kształtować się jednolity front klasy robotniczej.

W RAMACH PLANU NAUKOWEGO INSTYTUTU HISTORII
PAN W ROKU 1973 UKAZAŁY SIĘ M.IN. NASTĘPUJĄCE
PUBLIKACJE:

BIBLIOGRAFIA HISTORII POLSKIEJ ZA ROK 1971. Red. Wiesław Bieńkowski, Wrocław 1973 Ossolineum, ss. VI, 391. IH PAN. Zakład Dokumentacji.

POLSKA KLASA ROBOTNICZA. STUDIA HISTORYCZNE. Red. Stanisław Kalabiński, T. 4—5, Warszawa 1973 PWN, ss. 419, tab. wykr. + 490, tab. wykr. IH PAN. Pracownia Dziejów Klasy Robotniczej.

Walentyna Najdus: SDKPiL a SDPRR 1893—1907, Wrocław 1973 Ossolineum, ss. 366. IH PAN.

Adolf Juzwenko: POLSKA A „BIAŁA ROSJA” (OD LISTOPADA 1918 DO KWIETNIA 1920 R.). Wrocław 1973 Ossolineum, ss. 296. IH PAN.

DYKTATURY W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ 1918—1939. KONFERENCJA NAUKOWA W INSTYTUCIE HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK 2—3 XII 1971. Red. Janusz Żarnowski, Wrocław 1973 Ossolineum, ss. 233. IH PAN. Pracownia Historii Europy Środkowej i Wschodniej.

Janusz Żarnowski: SPOŁECZEŃSTWO DRUGIEJ RZECZYPOSPOLITEJ 1918—1939, Warszawa 1973 PWN, ss. 434.

WARSZAWA LAT WOJNY I OKUPACJI. Red. Krzysztof Dunin-Wąsowicz. Z. 3, Warszawa 1973 PWN, ss. 464. Studia Warszawskie. T. 17.

WARSZAWA STOLICĄ POLSKI LUDOWEJ. Red. Jan Górski. Z. 3, Warszawa 1973 PWN, ss. 304, liczne tab. i ilustr. IH PAN. Studia Warszawskie. T. 15.

W RAMACH PLANU NAUKOWEGO
INSTYTUTU HISTORII PAN

ukazać się w roku 1974 następujące publikacje

BIBLIOGRAFIA HISTORII POLSKI XIX W., T. 2, cz. 3, vol. 1. Red. Władysław Chojnacki, Ossolineum.

BIBLIOGRAFIA HISTORII POLSKIEJ Z ROK 1972. Red. Wiesław Bieńkowski, Ossolineum

POLSKA KLASA ROBOTNICZA. STUDIA HISTORYCZNE. Red. Stanisław Kalabiński. T. 7. PWN.

BURŻUAZJA W POLSCE W XIX i XX W., T. 1. Red. Hanna Jędruszczakowa, Ryszard Kołodziejczyk, Ossolineum.

Krzysztof Lewandowski: SPRAWA UKRAIŃSKA W POLITYCE ZAGRANICZNEJ CZECHOSŁOWACJI W LATACH 1919—1932. Monografia. Ossolineum.

Stanisława Lewandowska: CENTRALNY KATALOG RELACJI I WSPOMNIEN. INDEKSY. Ossolineum.

ESTUDIOS LATINOAMERICANOS. T. 2. Red. Tadeusz Łepkowski. Ossolineum.

W RAMACH PLANU NAUKOWEGO
INSTYTUTU HISTORII PAN

w druku znajdują się m.in.:

POLSKA KLASA ROBOTNICZA. STUDIA HISTORYCZNE. T. 6. Red.
Stanisław Kalabiński. PWN.

ARCHIWUM POLITYCZNE IGNACEGO PADEREWSKIEGO. T. 1—4.
Red. Tadeusz Jędruszczak. Wydawnictwo źródeł. Ossolineum.

WARSZAWA II RZECZYPOSPOLITEJ. Z. 5. Red. Marek M. Droz-
dowski, Studia Warszawskie. PWN.

ORGANIZACJA HARCEREK W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ.
Red. Maria Straszewska. PWN.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie — Janusz Żarnowski	3
Marcin Czerwiński — Kłopoty z kulturą jako przedmiotem badań .	7
Wojciech Giełżyński — Wielość kultur: realia, mity i zachęta do refleksji	19
Władysław Lech Karwacki — Badania nad kulturą robotniczą w Polsce	45
Stefan Żółkiewski — Główne tendencje rozwoju polskiej kultury lite- rackiej 1918—1939	67
Tomasz Szarota — Kultura masowa w pierwszych latach Polski Ludowej	113

DYSKUSJE I POLEMIKI

Krzysztof Gawlikowski — Subiektywne czynniki rozwoju gospodar- czego	151
Krystyna Dembińska — Motywacja jednostki czynnikiem wzrostu gospodarczego	171
Hanna Jędruszczak — Tadeusz Borowski i jego publicystyka . . .	175

PRZEGLĄD BADAŃ

Henryk Wisner — Zbliżenia. Społeczeństwo II Rzeczypospolitej a kul- tura radziecka	187
Krzysztof Dunin-Wąsowicz — „Pamiętnikarstwo Polskie” . . .	199

MATERIAŁY

Politycy polscy w relacjach dyplomatycznych francuskich — Janusz Pa- jewski	207
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Wanda Sudnik — Górny Śląsk w systemie prawnopolitycznym III Rzeszy	223
Ryszard Torzecki — Dwie nowe prace zachodniemieckie z zakresu dziejów stosunków niemiecko-radzieckich w latach 1918—1941	232
Stanisław Buczma — Stosunki radziecko-japońskie w latach drugiej wojny światowej	242

*

P. Łossowski, Kraje bałtyckie na drodze od demokracji parlamentarnej do dyktatury (1918—1934) — Henryk Zieliński	250
J. B. Duroselle, L'Europe de 1815 à nos jours. Vie politique et relations inter- nationales — Henryk Korczyk	254

ŻYCIE NAUKOWE

Problemy pracy Zakładów historii ZSRR na wyższych uczelniach — Włady- sław Bortnowski	257
Ruch oporu w Polsce południowej na tle sytuacji w okupowanych przez Niemcy krajach Europy środkowej — Andrzej Pilch	259

LISTY DO REDAKCJI

Redaktor Naczelny „Dziejów Najnowszych” — Jerzy Janusz Terej . .	265
--	-----

СОДЕРЖАНИЕ

Вступительное слово — Януш Жарновски	3
Марцин Червиньски — Хлопоты с культурой как предмет исследований . . .	7
Войцех Гелжиньски — Множественность культур: факты, мифы и приглашение к рефлексии	19
Владислав Лех Карвацки — Исследования рабочей культуры в Польше	45
Стефан Жулкевски — Главные тенденции развития польской литературной культуры в 1918—1939 годах	67
Томаш Шарота — Массовая культура в первые годы Народной Польши	113

ДИСКУССИИ И ПОЛЕМИКИ

Кшиштоф Гавликовски — Субъективные факторы экономического развития . .	151
Крыстына Дембиньска — Личностные мотивировки как фактор экономического развития	171
Ханна Ендрушак — Тадеуш Боровски и его публицистика	175

ОБЗОР ИССЛЕДОВАНИЙ

Генрик Виснер — Приближения. Общество Второй Речи Посполитой и советская культура	187
Кшиштоф Дунин-Вонсович — „Польская Мемуаристика”	199

РАЗНОЕ

Сообщения французских дипломатов о польских политиках — Януш Паевски . . .	207
--	-----

РЕЦЕНЗИОННЫЕ СТАТЬИ И РЕЦЕНЗИИ

Ванда Судник — Верхняя Силезия в политическо-правовой системе третьего рейха	223
Рышард Тожецки — Две новые работы западногерманских историков по истории германо-советских отношений в 1918—1941 гг.	232
Станислав Бучма — Советско-японские отношения в годы второй мировой войны	242

*

P. Łossowski, Прибалтийские страны на пути от парламентарной демократии к диктатуре: 1918—1934 (на польском языке)—Генрик Зелински	250
J.B. Duroselle, L'Europe de 1815 à nos jours. Vie politique et relations internationales — Генрик Корчик	254

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Проблематика работы кабинетов истории СССР в высших учебных заведениях — Владислав Бортновски	257
Движение сопротивления в южной части Польши в свете ситуации в оккупированных Германией странах Центральной Европы — Анджей Пилых	259

ПИСЬМА В ПЕДАКЦИЮ

Главный редактор „Dzieje Najnowsze” — Ежи Януш Терей	265
--	-----

TABLE DES MATIÈRES

Introduction — Janusz Żarnowski	3
Marcin Czerwiński — Les difficultés avec la culture en tant qu'objet de recherches	7
Wojciech Giełżyński — La pluralité des cultures: réalités, mythes et encouragement à la réflexion	19
Władysław Lech Karwacki — Recherches sur la culture ouvrière en Pologne	45
Stefan Żółkiewski — Les principales tendances du développement de la pensée littéraire polonaise dans les années 1918—1939	67
Tomasz Szarota — La culture de masse dans les premières années de la Pologne populaire	113

DISCUSSIONS ET POLÉMIQUES

Krzysztof Gawlikowski — Les facteurs subjectifs du développement économique	151
Krystyna Dembińska — Les motivations de l'individu en tant que facteur de la croissance économique	171
Hanna Jędruszczak — Tadeusz Borowski en tant que publiciste	175

REVUE DE RECHERCHES

Henryk Wisner — Rapprochements. La société de la II ^e République et la culture soviétique	187
Krzysztof Dunin-Wąsowicz — «Littérature mémoraliste polonaise»	199

DOCUMENTS

Les hommes politiques polonais dans les rapports diplomatiques français — Janusz Pajewski	207
---	-----

CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIE

Wanda Sudnik — La Haute-Silésie dans le système juridico-politique du III ^e Reich	223
Ryszard Torzecki — Deux nouveaux ouvrages ouest-allemands sur l'histoire des rapports germano-soviétiques dans les années 1918—1941	232
Stanisław Buczma — Les rapports soviéto-japonais dans les années de la Deuxième Guerre mondiale	242

*

P. Lossowski, Les pays baltes sur la voie de la démocratie parlementaire à la dictature. 1918—1934 (en polonais) — Henryk Zieliński	250
J. B. Duroselle, L'Europe de 1815 à nos jours. Vie politique et relations internationales — Henryk Korczyk	254

VIE SCIENTIFIQUE

Les problèmes de travail des Centres d'histoire de l'U.R.S.S. aux écoles supérieures — Władysław Bortnowski	257
Le mouvement de résistance dans la Pologne du sud à la lumière de la situation dans les pays de l'Europe centrale occupés par l'Allemagne — Andrzej Pilch	259

CORRESPONDANCE

Rédacteur en Chef de «Dzieje Najnowsze» — Jerzy Janusz Terej	265
--	-----

CONTENTS

Introductory Remarks — Janusz Żarnowski	3
Marcin Czerwiński — Troubles with Culture as a Topic of Studies . .	7
Wojciech Giełżyński — Variety of Culture: Realities, Myths and Encouragement to Reflections	19
Władysław Lech Karwacki — Studies on Working Class Culture in Poland	45
Stefan Żółkiewski — Main Trends in the Development of Polish Literary Thought, 1918—1939	67
Tomasz Szarota — Mass Culture in the First Years of People's Poland	113

DISCUSSIONS AND POLEMICS

Krzysztof Gawlikowski — Subjective Factors of Economic Develop- ment	151
Krystyna Dembińska — Motivation of an Individual as a Factor of Economic Growth	171
Halina Jędruszczak — Tadeusz Borowski and his Feature Articles	175

REVIEWS OF STUDIES

Henryk Wisner — Rapprochement. The People of the 2nd Republic and Soviet Culture	187
Krzysztof Dunin-Wąsowicz — Polish Memoir Literature . . .	199

MISCELLANEA

Polish Politicians in French Diplomatic Accounts — Janusz Pajewski	207
--	-----

REVIEW AND ARTICLES ON BOOKS

Wanda Sudnik — Upper Silesia in Legal-Political System of the 3rd Reich	223
Ryszard Torzecki — Two New West German Books on the History of German-Soviet Relations in the Years 1918—1941	232
Stanisław Buczma — Soviet-Japanese Relations in the Years of World War Two	242

*

P. Łossowski — Baltic Countries on the Path from Parliamentary Democracy to Dictatorship: 1918—1934 (in Polish) — Henryk Zieliński . . .	250
J. B. Duroselle — L'Europe de 1815 à nos jours. Vie politique et relations internationales — Henryk Korczyk	254

LIFE IN SCIENCE

Problems of the Work of Research Centre for the History of U.S.S.R. at Higher Schools — Władysław Bortnowski	257
Resistance Movement in Southern Poland and Central European Countries Occupied by Nazi Germany — Andrzej Pilch	259

LETTERS TO THE EDITOR

To the Editor "Dzieje Najnowsze" — Jerzy Janusz Terej	265
---	-----

INHALTSVERZEICHNIS

Einführung — Janusz Żarnowski	3
Marcin Czerwiński — Schwierigkeiten mit der Kultur als Forschungsgegenstand	7
Wojciech Giełżyński — Vielheit der Kulturen: Realien, Mythen und Anregung zu Betrachtungen	19
Władysław Lech Karwacki — Untersuchungen über die Arbeiterkultur in Polen	45
Stefan Żółkiewski — Haupttendenzen der Entwicklung der polnischen literarischen Kultur 1918—1939	67
Tomasz Szarota — Die Massenkultur in den ersten Jahren Volkspolens	113

DISKUSSIONEN UND POLEMIKEN

Krzysztof Gawlikowski — Subjektive Faktoren der wirtschaftlichen Entwicklung	151
Krystyna Dembińska — Die Motivierung eines Individuums als Faktor der Wirtschaftssteigerung	171
Hanna Jędruszczak — Tadeusz Borowski und seine Publizistik	175

ÜBERSICHTEN ÜBER FORSCHUNGEN

Henryk Wisner — Annäherungen. Die Gesellschaft der Zweiten Republik Polen und die sowjetische Kultur	187
Krzysztof Dunin-Wąsowicz — »Die polnische Memoirenliteratur«	199

MISZELLANEEN

Polnische Politiker in französischen diplomatischen Berichten — Janusz Pajewski	207
---	-----

REZENSIONSARTIKEL UND REZENSIONEN

Wanda Sudnik — Oberschlesien im gesetzlich-politischen System des Dritten Reiches	223
Ryszard Torzecki — Zwei neue westdeutsche Arbeiten aus dem Bereich der Geschichte der deutsch-sowjetischen Beziehungen in den Jahren 1918—1941	232
Stanisław Buczma — Die sowjetisch-japanischen Beziehungen in den Jahren des Zweiten Weltkrieges	242
P. Łossowski, Die Baltenländer auf dem Wege von der parlamentarischen Demokratie zur Diktatur. 1918—1934 (in polnisch) — Henryk Zieliński	250
J. B. Duroselle, L'Europe de 1815 à nos jours. Vie politique et relations internationales — Henryk Korczyk	254

DAS WISSENSCHAFTLICHE LEBEN

Probleme der Arbeit der Forschungszentren für die Geschichte der Sowjetunion an den Hochschulen — Władysław Bortnowski	257
Die Widerstandsbewegung in Südpolen und in den von Nazideutschland okkupierten Ländern Mitteleuropas — Andrzej Pilch	259

BRIEFE AN DIE REDAKTION

Chef Redakteur „Dzieje Najnowsze“ — Jerzy Janusz Terej	265
--	-----

Cena: zł 30,—

Indeks: 35716

WARUNKI PRENUMERATY

Cena prenumeraty rocznej — 120 zł, półrocznej — 60 zł

Institucje państwowe i społeczne, zakłady pracy, szkoły — mające siedzibę w miastach wojewódzkich i powiatowych, mogą zamawiać prenumeratę za pośrednictwem miejscowych Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa — Książka — Ruch” lub bezpośrednio w Centrali Kolportażu RSW „Prasa — Książka — Ruch” 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, konto PKO 1-6-100020, w terminie do dnia 25 listopada na rok następny.

Institucje państwowe i społeczne, zakłady pracy, szkoły — mające siedzibę w miejscowościach, w których nie ma Oddziałów RSW „Prasa — Książka — Ruch”, powinny opłacać prenumeratę w terenowo właściwych urzędach pocztowych.

Prenumeratę krajową dla czytelników indywidualnych przyjmują urzędy pocztowe, listonosze i bezpośrednio Centrala Kolportażu RSW „Prasa — Książka — Ruch” 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, konto PKO 1-6-100020, w terminie do dnia 10 miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych RSW „Prasa — Książka — Ruch” 00-840 Warszawa, ul. Wronia 23, konto PKO nr 1-6-100024.

Sprzedaż numerów bieżących i uprzednich

Institucje państwowe i społeczne, szkoły, zakłady pracy oraz czytelnicy indywidualni mogą nabywać tę publikację

- w księgarni Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN: sprzedaż gotówkowa i wysyłkowa pojedynczych numerów i w kontynuacji; płatność gotówką, przelewem lub za zaliczeniem pocztowym; adres: ORPAN, 00-901, Warszawa, Pałac Kultury i Nauki, konto PKO nr 1-6-100312;

- w Księgarni „Ossolineum”, 50-106, Wrocław, Rynek 8;

- w Główniej Księgarni Naukowej, 00-068 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 7;

- w Księgarni Naukowej, 31-118, Kraków, ul. Podwałe 6.

Prenumeratory mieszkający za granicą mogą zamawiać za pośrednictwem Centrali Handlu Zagranicznego „Ars Polona — Ruch”, 00-068, Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 7, Bank Handlowy S.A. Warszawa, konto nr 1595-006-000-00710.